

Het beginsel van de Ongevallenwet

<https://hdl.handle.net/1874/234046>

Z 15 E 51

mm 10523

Vd

Het beginsel van de Ongevallenwet

door Mr. JOH. ENSCHEDÉ

DE ERVEN F. BOHN - Haarlem - 1899

.U.
CJ
4

BIBLIOTHEEK
VAN DE 2e KAMER DER
STATEN-GENERAAL

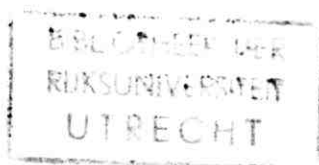
gce

ACJ 514

JB-Pr:
Z-15 E-51

Het beginsel van de Ongevallenwet

door Mr. JOH. ENSCHEDÉ

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2781 334 8

ERVEN F. BOHN - Haarlem - 1899

Juridische Bibliotheek
Universiteit Utrecht

BIBLIOTHEEK
VAN DE 2de KAMER DER
STATEN-GENERAAL

overgenomen uit
Vakgebiedsbibliotheek

»Over de voorgestelde regeling is niet het gevoelen gevraagd van de Kamers van Koophandel en Fabrieken, noch dat van groote ondernemingen en van werklieden-vereenigingen. Daartoe was geene aanleiding, omdat het vorige ontwerp reeds in Februari 1897 is gepubliceerd, zoodat belanghebbenden ruimschoots gelegenheid hebben gehad om hunne bezwaren kenbaar te maken.

(Mem. van Antw. over de »Ongevallenwet.»)

„Belanghebbenden”. Het woord teekent de verhoudingen. Omdat werkgevers en werklieden de belanghebbenden bij dit wetsontwerp zijn is het hun euvel geduid dat zij aan dezen wetgevenden arbeid niet eerder deel genomen hebben. En terecht indien zij inderdaad zijn de belanghebbenden. Maar dan ook bevat dit woord een ernstige aanklacht tegen hen, die dezen wetgevenden arbeid ondernamen. Immers zijn werkgevers en werklieden de belanghebbenden, dan strekt dus de regeling of vóór of tégen hun belang; een derde is niet mogelijk. Wij zullen wel niet mistasten als wij de gedachte der ontwerpers aldus vertolken: de ongevallenwet is in het belang der werklieden, en in strijd met het belang der werkgevers.

Inderdaad, het schijnt niet voor tegenspraak vatbaar. Des wetgevers bedoeling is van den patroon een nog onbepaalde, doch voorzeker niet onbelangrijke geldsom te heffen, en deze ten behoeve der werklieden te bestemmen. De patroon ontvangt daarvoor niets in de plaats; van den werkman wordt als tegenprestatie niets verlangd.

Ik wil in het midden laten of op den duur de uitwerking der wet aan die verwachting zal beantwoorden, of niet op den

duur het loon zal dalen, naarmate de voorrechten door de wet aan den werkmansstand verleend, den drang om daartoe te behooren zullen verlevendigen. De ongevallenwet is slechts een eerste schrede; verzekering tegen ziekte en tegen ouderdom zullen volgen; de man, heden nog zonder werk, aan armoede ten prooi, zal door het feit alleen dat hij morgen bij een patroon werk vindt, niet alleen zijn loon verdienen, maar bovendien tegen allen tegenspoed verzekerd zijn, zoolang . . . zoolang het werk duurt. Op hetzelfde oogenblik van zijn ontslag, houdt ook die gunstige toestand op te bestaan; hij komt weder onder het gemeene recht. Hij kan in zijn onderhoud op andere wijze gaan voorzien; een nering opzetten, voor eigen rekening zijn ambacht gaan uitoefenen, maar de wettelijke voorrechten zal hij niet anders opnieuw kunnen deelachtig worden, dan door te trachten opnieuw als werkmanswerk te vinden.

Het komt mij voor dat na de totstandkoming dezer door velen voorgestane wettelijke maatregelen wij ons zullen bevinden zeer verre verwijderd van het ideaal, dat zij nastreefden, die den 4^{den} Augustus 1789 alle standsvoorrechten afgeschaft verklaarden, en de gelijkheid van allen voor de wet proclameerden.

„Alle Leden der maatschappij hebben, zonder onderscheiding, van geboorte, bezitting, stand of rang, eene gelijke aanspraak, op derzelver voordeelen.”

„De Wet is hetzij beschermende of straffende, gelijk voor allen.”

Wie deze grondbeginselen alsnog in eere wil zien gehouden, moet bezwaar maken tegen het voortgaan op den weg der zoogenaamde „Sociale wetgeving”.

Door die wetgeving is opnieuw een stand in de maatschappij ingesteld: de werkmansstand.

Nauwkeurig wordt omschreven hoe men tot dien stand

toetreedt; hoe men uitreedt. Zelfs het „krachtens geboorte” doet opnieuw zijn intrede in de wetgeving: krachtens hunne geboorte zullen de kinderen van den werkmans aanspraken doen gelden, die alle anderen missen. Waar één stand in de maatschappij door de wet wordt afgezonderd, ontstaan van zelf andere kringen, standen, ontstaan afscheidingen: tegenstellingen. Is er eenmaal wettelijk een werkmansstand ingesteld, noodwendig volgt de instelling van den werkgeversstand. De wet op de Kamers van Arbeid strekt tot voorbeeld. Het nijverheidsleger bestemd om als één geheel op te treden en zijn maatschappelijke taak te vervullen, is door de wet in twee kampen gescheiden. In stede van het gemeenschappelijk belang op den voorgrond te stellen, te versterken, overwegend te maken, worden de tegenstrijdige belangen tot ontwikkeling gebracht. Waar eendracht heerschte wordt tweedracht gezaaid, noodwendig gevolg van het weder ontstaan der wettelijke standsverschillen.

De 2^e Kamer der Staten-Generaal staat op het punt de behandeling aan te vangen van de „Ongevallenwet”. Tegen de uitwerking zijn vele bezwaren gerezen, maar over veel zal men geneigd zijn heen te stappen, als het niet gelukt iets beters er voor in de plaats te stellen. En men zal naar mijne overtuiging over zeer veel moeten heen stappen, om het beginsel te redden.

En dit laatste, het beginsel, bij wie ontmoet het nog tegenstand? Het schijnt inderdaad onaantastbaar. Hooren wij slechts den aanhef van het voorloopig verslag: „Wettelijke „regeling van de verzekering van werklieden tegen de gevolgen „van ongevallen ontmoette in beginsel slechts bij zeer „enkele leden bezwaar.” Zien wij wat de 37 bij de Kamer ingediende adressen over „het beginsel” zeggen. „Op den „voorgond stellen wij, dat het beginsel der aanspra- „kelijkheid van den ondernemer voor de gevolgen van

„ongevallen in zijn bedrijf, die de daarin werkzame personen „overkomen, door ons ten volle wordt beaamd.” (No. 3). „Wij wenschen allereerst mede te deelen, dat het beginsel „der regeling van de aansprakelijkheid enz. onze volkomen „instemming heeft gevonden”. (No. 4). „Hoewel ondergeteekenden het beginsel der aansprakelijkheid van den ondernemer voor de in zijn bedrijf voorkomende ongevallen niet „bestrijden, meenen zij toch... enz.” (No. 10). En in dien geest gaat het voort, zoodat dan ook ten slotte in het laatste adres van den Raad van Adm. van den Holl. IJzeren Spoorweg-Mij. kon gezegd worden (blz. 3). „Het beginsel van het wetsontwerp wordt door alle belanghebbenden aanvaard.”

Van het standpunt uitgaande, dat de belanghebbenden bij dit wetsontwerp zijn de patroons en de werklieden, schijnt het beginsel dus wel stevig gegrondvest. Van de zijde der werklieden in wier belang de verzekering is liet zich die meening verwachten. Hooren wij slechts adres n°. 5. „Geven „met verschuldigde achting te kennen de ondergeteekenden alle „werklieden-vereenigingen te Vlissingen, dat tot groote „schade der arbeidersklasse het ontwerp tot verzekering „enz. nog niet tot wet is geworden.”

Doch dat ook alle werkgevers, tegen wier belang dus de totstandkoming der wet zoude zijn, het beginsel aanvaarden, is inderdaad merkwaardig, zoo niet bevreemdend.

Intusschen ontstaat daardoor eene leemte. Als niet een tegenstander van het beginsel zich voor doet, kan het beginsel zelf niet ter sprake komen. Is er dan niemand die het beginsel zelve verwerpt? Niemand die ook maar twijfelt?

Mijne stem moet wel verdacht klinken, als ik mij als tegenstander opwerp; immers zij is de stem van een werkgever, van eenen in zijne geldelijke belangen bedreigde. In mijne schatting weegt het bezwaar weinig; ik geloof niet aan den zwaren druk waaronder deze wet de werkgevers zal doen gebukt

gaan; zooals reeds gezegd, acht ik het veeleer aan te nemen dat de loonen zich goeddeels naar de nieuwe verhoudingen zullen schikken. Toch ware het mij welkom geweest zoo van andere zijde de twijfel over de juistheid van het beginsel ware geopperd geworden.

Intusschen de zaak ligt er toe, en ik wil in de volgende regelen trachten mijne bezwaren te ontwikkelen.

Eigenlijk is de hoofdreden van mijn tegenstand reeds hiervoor in het licht gesteld. Het geldt hier eene wet, die bedoelt voorrechten toe te kennen aan eenen bepaalden stand in de maatschappij, en die tegelijkertijd eene klasse van burgers beroofd van een recht dat tot nog toe als onaantastbaar gold.

Over dit laatste nog een enkel woord. Wordt nog als beginsel in ons Staatsrecht erkend wat in de Staatsregeling van 1798 aldus werd geformuleerd: (art. 4.)

„Ieder burger is volkomen vrij, om te beschikken over „zijne goederen, inkomsten, en de vruchten van zijn vernuft „en arbeid, en voorts, om alles te doen, wat de rechten van „een ander niet schend”?

Zoo ja, dan is het beginsel van de „ongevallenwet” in strijd met eene fundamenteele bepaling van ons Staatsrecht. Immers waar de wetgever aanneemt, dat de kosten van de verzekering behooren tot het loon dat den werkmans toekomt, is hij niet bevoegd hem de vrije beschikking over dat deel van zijn loon te ontnemen.

En dat nu is wel bezien het beginsel der wet. Verre van mij het nuttige van verzekering te betwisten, verzekering tegen brand, tegen diefstal, ongevallen, ziekte enz. enz. Gold het eene wet die bevordering van het verzekeringswezen ten doel had, tegen het beginsel ware dunkt mij niets in te brengen, en ik kon mij de algemeene instemming met het beginsel gereedelijk verklaren.

Doch het beginsel is anders: omdat het nuttig geacht wordt, dat men tegen ongevallen verzekerd zij, daarom zal de wet eene klasse van personen, de werkmansstand, verplichten een deel van hunne inkomsten te besteden om zich tegen ongevallen te verzekeren, nog meer, de wet zal haarfijn regelen de bijzonderheden der verzekering, zóó en niet anders. Ziedaar een landsvaderlijke zorg, eene onder curateele-stelling van den vrijen werkmán, tot nog toe zonder voorbeeld in onze wetgeving. Het geschiedt, ik erken het gaarne, in het (veronderstelde) belang van den werkmán zelven, maar juist daarin ligt het nieuwe, tot nog toe in onze wetgeving onbekende element. Tot nog toe was het algemeen belang de toetssteen voor de wenschelijkheid eener wet; in het algemeen belang worden belastingen geheven; in het algemeen belang werden tot nog toe verplichtingen door de wet opgelegd. Hier niet alzoo; hier voor het eerst zal de wet den werkmán voorschrijven hoe hij in zijn eigen belang een deel van zijne inkomsten zal besteden.

Zal dat beginsel zonder tegenspraak, onopgemerkt, zijn intrede in onze wetgeving maken?

Dat mijne voorstelling juist is, dat deze wet met het algemeen belang niets uitstaande heeft, dat er met geen enkel woord op het algemeen belang een beroep is gedaan, is licht te bewijzen. Lezen wij hoe de Ministers het doel der wet in de Memorie van Toelichting omschrijven: „Het doel is, den „werkmán het geheel of gedeeltelijk verlies van inkomen te „vergoeden, dat voor hem het gevolg is van ernstige ongevallen, hem in de uitoefening van het bedrijf overkomen.” In het V. V. zijn „sommige leden” iets dieper op de vraag ingegaan. Na uitgemaakt te hebben, dat de ongevallenverzekering niet te beschouwen is als een tak van armenzorg, bleven twee beschouwingen mogelijk: uit een sociaal of een rechtsstandpunt. Het eerste werd verworpen; het was niet waar „dat de Staat hier optrad tot verzorging van de bijzondere belangen

der burgers," waaruit dus zoude volgen dat het doel der wet in de toelichting niet juist was omschreven. Maar laat ons zien waarom de Staat dan wel optreedt: omdat, zoo lezen wij, „de werklieden een natuurlijk recht hebben op schade-loosstelling voor de gevolgen van bedrijfsongevallen". Voor wien dit nog betwijfelt volgt deze toelichting: „Dat den werkman zoodanig natuurlijk recht toekomt is duidelijk, wanneer men in het oog houdt, dat hij niet is een aanhangsel van de machine, doch als mensch eene zelfstandige positie in het bedrijf inneemt. Met de eischen, die het bestaan als mensch medebrengt, dient (door den wetgever) rekening gehouden te worden. Waar nu de vergoeding, die de werkman in ruil voor zijne diensten ontvangt, ontoereikend is, om hem in de gelegenheid te stellen zelf voor verzekering tegen ongevallen te zorgen, en hij evenmin in staat is den werkgever te dwingen die verzekering voor zijne rekening te nemen, behoort zijn recht op verzekering van overheidswege te worden gewaarborgd."

Mij is de zaak nog allesbehalve duidelijk. Ik zie hier geen zweem van bewijs. Toegegeven dat „de werkman niet is een aanhangsel van de machine", dat „de werkman eene zelfstandige positie in het bedrijf inneemt". Toegegeven ook, dat „de wetgever rekening moet houden met de eischen, die het bestaan als mensch medebrengt", wat wordt daarmee dan nog bewezen? Met andere woorden: „de werkman is een mensch." „De wetgever heeft te zorgen dat de voorwaarden voor het bestaan van den mensch vervuld worden." Maar dat is het beginsel van onze armenwet! Niet alleen voor den werkman, maar voor ieder, wie hij ook zij heeft de wetgever gewild dat de voorwaarden voor het bestaan als mensch zullen vervuld worden. Ware op dat beginsel deze ongevallenwet gebouwd, mijne bedenkingen zouden geen grond hebben. Maar ik zal u bewijzen dat de „sommige leden", die hier aan het woord zijn, zich vergist hebben.

In tweërlei opzicht. Als zij de gevolgtrekking maken „dat „alsnu de overheid het recht op verzekering behoort te waarborgen, daar waar de vergoeding, die de werkman in ruil „voor zijne diensten ontvangt ontoereikend is om hem in de „gelegenheid te stellen zelf voor die verzekering te zorgen” zien zij, naar mijne meening twee zaken voorbij: 1° dat voor het bestaan als mensch niet geeischt wordt, dat iemand na een ongeval in dezelfde maatschappelijke verhoudingen blijve geplaatst als vroeger. Als de wetgever daarvoor te zorgen had, ware zijn taak inderdaad eene onmogelijke. Maar ik geloof niet dat iemand de verdediging van die stelling zal willen op zich nemen. Slechts deze gevolgtrekking is m. i. geoorloofd dat de overheid een recht op onderstand kan waarborgen.

En 2° zien zij voorbij, dat als de overheid dat recht slechts behoort te waarborgen daar waar het loon van den werkman ontoereikend is om hem in de gelegenheid te stellen zelf er voor te zorgen de taak van de overheid zich noodwendig beperkt tot de laagste loonen. Hetgeen meer verdiend wordt kan in de eerste plaats dienen om te voorzien in de gevolgen van ongevallen. Of het daarvoor in de eerste plaats werkelijk aangewend zal worden is een andere vraag, waarop het antwoord niet in verband staat met de beginselen waarvan de ongevallenwet volgens de „sommige leden” heet uit te gaan; en voorzeker valt uit die beginselen niet af te leiden, dat de overheid hem daartoe alsnu behoort te verplichten.

Ik kan dan ook tot geen ander besluit komen, dan dat deze ongevallenwet gegrond is op de door de „sommige leden” terecht verworpen sociale beschouwing, de verzorging van de bijzondere belangen der burgers, en dat de zinsnede boven aangehaald uit de Memorie van Toelichting, die dat denkbeeld nauwkeurig uitdrukt, volkomen in overeenstemming is met de wet zelve.

Wie dat beginsel niet aanvaardt, kan deze wet niet willen. Maar omgekeerd wie het wel aanvaardt zal naar mijne meening in de voorgestelde regeling weinig ingrijpende wijzigingen kunnen aanbrengen. Waar de 37 adressanten verklaard hebben het beginsel der wet te aanvaarden, worden in de Nota van inlichtingen hunne redeneeringen met bijna wiskundige zekerheid wederlegd. Is eenmaal het beginsel toegegeven dan is er geen ontkomen aan deze wet. De vraag is echter of de 37 adressanten zich wel voldoende rekenschap gegeven hebben van het beginsel waarvoor zij zich eenstemmig verklaarden?

Ik betoogde hierboven, dat deze ongevallenvet niet gegrond kan zijn op de overweging, dat de overheid de bestaansvoorwaarden als mensch behoort te waarborgen aan hem wiens inkomen ontoereikend is om daarin zelf te voorzien. De toepassing van dat beginsel zoude al op zeer onvolmaakte wijze in de wet zijn uitgewerkt!

Een voorbeeld. De laagste loonen die betaald worden zijn toereikend om in de bestaansvoorwaarden als mensch te voorzien, doch zijn niet voor verdere verlaging vatbaar. Ik stel mij voor, dat de ontwerpers der wet het tegendeel niet zullen beweren. Toch willen zij bepaald hebben, dat bij totale ongeschiktheid tot werken de uitkeering slechts $\frac{7}{10}$ van het loon zal bedragen. In de bestaansvoorwaarden als mensch wordt dus niet voorzien. Eerst als het laagste loon met 43% overschreden is, zal de $\frac{7}{10}$ uitkeering in de bestaansvoorwaarden voorzien. Een ander voorbeeld. De ongevallenv-verzekering eindigt bij een jaar-inkomen van f 1200, tot aan dien grens bedraagt de uitkeering steeds $\frac{7}{10}$ van het loon. Maar is het aannemelijk, dat iemand met f 1200 inkomen geen gelegenheid zoude hebben iets af te zonderen om in zijn bestaansvoorwaarden als mensch te voorzien bij een onverhoopt ongeval? Is het aannemelijk dat als het inkomen boven de f 1200 stijgt die gelegenheid plotseling ontstaat? Is het juist gezien, dat de

bestaansvoorwaarden als mensch tot *f* 840 kunnen stijgen? Op deze vragen kan m. i. slechts een ontkennend antwoord volgen.

Plaatst men zich daarentegen op het standpunt waarvan de ontwerpers, naar hunne eigene verklaring, uitgingen, en dat neerkomt op de verzorging van de bijzondere belangen der burgers, dan valt uit den aard tegen de regeling principieel niets in te brengen. Het staat den wetgever dan vrij naar goedvinden den kring van burgers af te bakenen wier bijzondere belangen hij zich voorneemt te verzorgen, evenzeer vrij te bepalen welke voorziening die bijzondere belangen wenschelijk maken. Over die grenzen en bepalingen kan verschil van meening bestaan, wat ik wilde zeggen is dit, dat die grenzen en bepalingen niet uit het beginsel voortvloeien.

Welke vreemde verhoudingen zullen na de totstandkoming van deze en de nog volgende sociale wetten ontstaan. Is eenmaal de grens bepaald die den werkmansstand van de overige maatschappij afscheidt, dan zal die ook in de andere wetten wel alzoo aangehouden worden. Wie dus een loon geniet tot *f* 1200 zal onder een andere wetgeving leven dan zijne medeburgers, eene wetgeving die bestemd is hem belangrijke voordeelen boven anderen toe te kennen. Die voordeelen zullen in geld waardeerbaar zijn. Verhooging van een weekloon van *f* 24 of van een maandloon van *f* 100 doet die voordeelen verloren gaan, en zal dus in sommige omstandigheden een achteruitgang zijn in plaats van vooruitgang.

Ik gaf boven reeds te kennen, dat mijne opmerkingen tegen de wet haren grond zouden missen, zoo deze wet inderdaad de zuivere toepassing was van het beginsel, dat de overheid rekening moet houden met de bestaansvoorwaarden van den mensch, en dat zij de vervulling daarvan behoort te waarborgen ten opzichte van den werkmans wiens loon ontoereikend is om zich die waarborg zelf te verschaffen.

In het wetsontwerp tref ik twee gevallen aan, die met het hier omschreven beginsel in overeenstemming zijn. Het geval dat de werkman iets meer dan het laagste loon verdient, waar de uit te keeren rente dus ongeveer met het laagste loon gelijk staat. Daar zijne inkomsten hem niet toelaten zelf zich tegen ongevallen te verzekeren, treedt hier de overheid, niet in zijn belang, maar in het algemeen belang op, als maatregel tot voorkoming van armoede, en zij waarborgt hem kosteloos zijn middelen van bestaan.

Het tweede geval dat ik bedoelde is het geval van den werkman wiens loon verhoogd wordt tot boven de f 1200. Aangenomen dat diens loon niet ontoereikend is om zich tegen ongevallen te verzekeren is het in overeenstemming met het gestelde beginsel, dat de overheid hem na een ongeval geen uitkeering toekent.

Bij het laagste loon dus volle uitkeering, bij een loon van f 1200 geen uitkeering.

Nu zoude ik meenen, dat er slechts één natuurlijk beloop is van de lijn die de grootte der uitkeering aangeeft bij loonen gelegen tusschen het laagste loon en f 1200, en wel de lijn die van de uitkeering ten bedrage gelijk staande met het laagste loon geleidelijk daalt om bij een loon van f 1200 het nulpunt te bereiken. Niet alzoo in het wetsontwerp, waar de uitkeeringen of renten in evenredigheid zijn met het verdiende loon, waar dus die lijn in plaats van te dalen, steeds stijgt, totdat bij een loon van f 1200 het hoogste punt bereikt is, en zij loodrecht afdaalt om bij de geringste toeneming boven f 1200 de uitkeering geheel te doen ophouden. In eene sociale wetgeving zal die lijn wellicht een goed figuur maken; ik voor mij zou vooralsnog aan de andere de voorkeur willen geven.

Ligt het dan niet voor de hand om bij de laagste loonen, waar de onmogelijkheid voor den werkman zich voordoet om

zelf iets voor verzekering af te staan, hem zijn volle loon te waarborgen, (voorbehoudens de maatregelen noodig ter voorkoming van mogelijke misbruiken) en ligt het niet evenzeer voor de hand om bij het stijgen van het loon, naarmate dus de mogelijkheid voor den werkman om zelf iets af te staan grooter wordt, de van overheidswege gewaarborgde uitkeering te verlagen, om die bij een loon van *f* 1200 geheel te doen ophouden?

Intusschen is de vraag gewettigd of zoodanige regeling, hoe verdedigbaar in beginsel, bovendien, op zich zelf, en ook met het oog op het beginsel, praktisch zoude zijn. Met het oog op het beginsel — immers als de maatregel moet strekken tot voorkoming van armoede, is het niet voldoende dat bij het stijgen van het loon de mogelijkheid om zelf in de kosten der verzekering te voorzien toeneemt, de vraag is of ook inderdaad door den werkman in die kosten voorzien wordt. Bij de onzekerheid, ja onwaarschijnlijkheid daarvan, blijft de kans dus groot, dat wat de wetgever in het algemeen belang wil voorkomen, zich niettemin zal voordoen. Met het oog op het beginsel zelf zal het dus aanbeveling verdienen den werkman, onafhankelijk van het genoten loon steeds het laagste loon als rente of uitkeering te waarborgen. Eene regeling die ook op zich zelve zich om hare eenvoudigheid aanbeveelt. Al de omslag toch verbonden aan de berekening van het verdiende loon vervalt dan van zelf. Het bezwaar van de uitkeering bij *f* 1200 in eens te doen ophouden wordt veel minder voelbaar, immers de tegenstelling is veel minder sterk.

Een zoodanige regeling zoude naar mijne opvatting het uiterste zijn waartoe de wetgever met het oog op het algemeen belang zijne medewerking zoude kunnen of mogen verleen. Verder te gaan wordt m. i. door geen enkele overweging van algemeen belang gewettigd.

Ten slotte nog een enkel woord over de zoogenaamde aansprakelijkheid van den werkgever voor de gevolgen der ongevallen aan de werklieden overkomen.

Indien ook dit als een beginsel der voorgestelde wet moet gelden, dan mag de vraag gedaan worden hoe zich dit beginsel rijmen laat met de stelling: „de werkman is niet een aanhangsel van de machine, maar neemt als mensch eene zelfstandige positie in het bedrijf in.” Wat blijft er over van die zelfstandigheid als mensch, als de aansprakelijkheid van doen en laten op een ander overgebracht wordt? Als men voor den werkman als het ware de toerekenbaarheid uitsluit voor het kwaad dat hij zichzelf en anderen toebrengt? Hem in dat opzicht gelijk stelt met een idioot?

Maar afgaande op het betoog, dat daarover in de Memorie van Toelichting is te vinden, komt het mij voor, dat die aansprakelijkheid van den werkgever den ontwerpers der wet niet als uitgangspunt gediend heeft.

Dit wordt duidelijk als wij in genoemde Memorie deze zinsnede lezen:

„Bij het pogen om den rechtstoestand (van den werkman) te verbeteren, dient op den voorgrond gesteld te worden het doel, dat bereikt behoort te worden. En dit doel is, den werkman het geheel of gedeeltelijk verlies van inkomen te vergoeden, dat voor hem het gevolg is van ernstige ongevallen, hem in de uitoefening van het bedrijf overkomen.” En om nu dit doel te bereiken, wordt de aansprakelijkheid voor doen en laten van den werkman op den werkgever overgebracht. Die door de wet aangenomen aansprakelijkheid is slechts het middel om het gewenschte doel te bereiken.

Die aansprakelijkheid, zoo algemeen gesteld, is in strijd met de tot nog toe geldende bepalingen. En dat die geldende bepalingen ons rechtsgevoel niet zouden bevredigen, wordt in de M. v. Toel. niet beweerd. Integendeel komen iets hooger deze

woorden voor naar aanleiding van de vraag of de werkgever krachtens overeenkomst tot schadevergoeding verplicht is. „De „Nederlandsche juristen hebben echter deze leer tot heden niet „gehuldigd, waarschijnlijk om de eenvoudige reden dat „de „billijkheid, het gebruik of de wet” (art. 1375 B. W.) niet „vorderen dat de werkgever instaat voor de gevolgen van „feiten, die niet door zijn doen of niet doen ontstaan zijn.” Duidelijker kan het niet: om de eenvoudige reden dat de billijkheid niet vordert dat de werkgever instaat voor de gevolgen van feiten die niet door zijn doen of niet doen ontstaan zijn.

Van de ontwerpers der wet kan dus zeker niet gezegd worden dat zij de aansprakelijkheid van den werkgever als uitgangspunt, als rechtsgrond voor deze wet hebben aangenomen. Tegen de aansprakelijkheid zooals die in onze bestaande wetten geregeld is worden geene principieele bedenkingen geopperd, dan alleen deze dat de werkmán het recht mist op eenige vergoeding, zoo het ongeval ontstaan is of door hoe geringe schuld ook van hem zelfven, of door overmacht, of door niet bekende oorzaken. Al de andere bezwaren tegen den bestaanden toestand wijzen wel op gebreken in onze rechtsbedeeling, maar doen tot het beginsel niets af. En deze ééne principieele bedenking is door de bovenaangehaalde woorden door de stellers der Memorie zelfven afdoende wederlegd, voor zooverre zij althans zoude bedoelen de aansprakelijkheid in die gevallen op den werkgever over te brengen.

De stelling is dan ook dunkt mij niet vol te houden. Was zij juist, men zoude dan zeker wel mogen aanvangen met de gemeentebesturen aansprakelijk te stellen voor al de ongevallen die op den openbaren weg voorvallen!

JOH. ENSCHEDÉ.

HAARLEM, 14 Juni 1899.